

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 12. juni 2008 truffet vedtak i

Sak nr: 21/08 (arkivnr: 200800284-20)

Saken gjelder: Klage fra advokat A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Rita Sletner
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Rita Sletner møtte som varamedlem for Halvor Kjølstad, som hadde forfall.

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelsen og prosessledelsen.
2. Det foreligger forøvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 11. mars 2008 har advokat A inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeradferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 8. april 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra meddommerne C og D, politifullmektig E og advokat F, som var til stede som tilhører i forbindelse med at han representerer fornærmede i arbeidsrettssaken. Sorenskriver G ved X tingrett er orientert om klagen. Klager har gitt supplerende merknader i brev av 9. juni 2008.

Saksfremstilling:

Klagen har bakgrunn i X tingretts behandling av en straffesak, reist som følge av et ikke vedtatt forelegg for overtredelse av straffeloven § 201 første ledd bokstav b. Hovedforhandling i saken ble avholdt 27. og 28. februar 2008. Saken hadde berøringspunkter med en tidligere arbeidstilsynssak og oppsigelsessak, da det straffbare forholdet var hevdet begått på tiltaltes og fornærmedes felles arbeidsplass. Dom i saken falt 29. februar 2008. Tiltalte ble domfelt for overtredelse av straffeloven § 200. Dommen er anket. Klageren, advokat A, var oppnevnt forsvarer for tiltalte i saken. Retten bestod av tingrettsdommer B og meddommerne C og D. Aktor i saken var politifullmektig F.

Klager – Advokat A – har i hovedsak vist til følgende:

Klagen gjelder dommerens manglende nøytralitet under saksforberedelsen og hovedforhandlingen, med utslag også i domspremissene. Det vises til domstolloven § 55 annet ledd og til utkastet til etiske regler for dommere § 17. Dommerens opptreden kan ikke ses å være i samsvar med nevnte retningslinjer.

Under saksforberedelsen ba advokat A om et rettsforberedende møte, for om mulig å avklare spørsmål rundt lovanvendelsen. Samtidig begjærte advokat A seg oppnevnt som forsvarer for tiltalte, under henvisning til straffeprosessloven § 100 annet ledd. Begjæringen om saksforberedende møte og begjæringen om oppnevning som forsvarer ble avslått av tingrettsdommer B. Videre ble det fra dommerens side gjort oppmerksom på at dersom tiltalte ville føre mange vitner, kunne det få betydning for omkostningsspørsmålet i tilfelle domfellelse. Lagmannsretten omgjorde etter anke tingrettens beslutning om å nekte oppnevning av forsvarer.

Under hovedforhandlingen ble klageren avbrutt av dommer B da han etter aktors innledningsforedrag ville gjøre nærmere rede for tilsyns- og oppsigelsessaken. Klageren fikk fortsette etter å ha bedt om protokollat av dommerens standpunkt. Tiltalte ble ikke gitt anledning til å gi en sammenhengende forklaring i samsvar med straffeprosessloven § 92, og ble dessuten bedt om å bli stående ved siden av forsvareren under sin forklaring. Under en vitneforklaring brukte et vitne uttrykket ”psyko”, hvoretter klageren sa: ”ikke psykopat?”. Dommeren avbrøt og la ut om betydningen av uttrykket ”psyko”. Vitnet bekreftet imidlertid at det var uttrykket psykopat som var brukt, og da ga dommeren uttrykk for overraskelse. Tiltaltes vitner fikk følelsen av at dommeren ikke var nøytral. Tiltaltes samboer ble ført som vitne fra tiltaltes side. I den forbindelse utbrøt dommeren: ”Er dette vel gjennomtenkt, da? Vi er ikke så glad i slik vitneførsel i retten”. Under et telefonavhør av et vitne, gjentok dommeren mange av spørsmålene som vitnet allerede hadde besvart. Meddommerne hadde i løpet av saken ikke ett eneste spørsmål til parter eller vitner.

Dommerens stadige og helt irrelevante avbrytelser overfor klageren fremstod som upassende og tilkjennega en manglende nøytralitet. Dessuten føler tiltalte at han ikke ble behandlet med den objektivitet, upartiskhet, vennlighet og respekt som ligger i kravet til akseptabel dommeradferd.

I domspremissene fremgår det, i forbindelse med omkostningsspørsmålet, at tingretten mener at forelegget burde vært vedtatt. Dette til tross for at det var anvendt feil lovbestemmelse, og at det var - og er – et spørsmål om forholdet er straffbart.

Innklagede – Tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Det var ingen grunn til å avholde saksforberedende møte. Lovanvendelsesspørsmålet ble avklart under den skriftlige saksforberedelsen, og ville under enhver omstendighet ha blitt avklart under hovedforhandlingen. At lagmannsretten hadde et annet syn på anvendelsen av straffeprosessloven § 100 annet ledd (forsvareroppnevningen) enn tingretten, er ikke uvanlig, og ikke egnet til å underbygge klagen. Det ble gitt uttrykk for forståelse for at tiltalte kunne ha gode grunner for å føre et stort antall vitner, men også gjort oppmerksom på at det ved saksomkostningsavgjørelsen kunne vektlegges om saken var gitt et unødvendig omfang.

Det vises til straffeprosessloven § 289 tredje ledd, som regulerer forsvarers adgang til å komme med ”korte bemerkninger” til aktors innledningsforedrag. Det var riktig prosessledelse å reise spørsmålet om relevansen av det advokat A ønsket å redegjøre for i tilknytning til innledningsforedraget. Det dreide seg om en tilsynssak i regi av Arbeidstilsynet og en stillingsvernssak, som har vært helt uten betydning for vurderingen av skyld- eller straffespørsmålet i saken. Da advokat A insisterte på å ta dette med i innledningen, ga dommeren etter. Aktor ble i løpet av hovedforhandlingen også avskåret fra å dokumentere fra disse sakene som indirekte bevisførsel. Dette ble akseptert av aktor, og klageren hadde ingen bemerkninger til det.

Tiltalte ble gitt anledning til en fullstendig og fri forklaring. Han forklarte seg utførlig. Det er ikke konkretisert hva slags relevant informasjon retten gikk glipp av. Dersom tiltalte satt inne med informasjon av betydning for skyld- eller straffespørsmålet burde advokat A gjort retten oppmerksom på dette. Advokat A fikk for øvrig selvsagt anledning til å stille tiltalte spørsmål. Tiltalte ble bedt om å reise seg etter at han sa seg villig til å avgi forklaring. Det er ikke riktig at han ble bedt om å bli stående ved siden av sin forsvarer, men han ble stående der, noe som er vanlig. Det fremkom ingen innvendinger mot dette under hovedforhandlingen. En anmodning om plassering i vitneboksen ville blitt etterkommet. Det foreligger ingen regler eller anbefalinger om tiltaltes plassering under sin forklaring.

Advokat A's fremstilling hva gjelder vitneforklaringen som omhandlet begrepene ”psyko og psykopat” bekreftes. Grunnen til at det ble grepet inn var en misforståelse, som raskt ble avklart med vitnet. Det er ikke gitt en nærmere forklaring på hvorfor dette er tolket som ”stadige og helt irrelevante avbrytelser”, og fremstod ”som upassende” og ”tilkjennega en markert mangel på nøytralitet”. En slik tolkning krever en nærmere forklaring.

Tiltaltes vitner kan ha blitt stilt spørsmål fra dommerens side som ble oppfattet som ubehagelige. Dette var nødvendig ut fra hensynet til sakens fulle opplysning, jf. straffeprosessloven § 294. Hensiktsmessigheten av å føre tiltaltes samboer som vitne ble tatt opp ene og alene av hensyn til tiltalte og hans samboer. Erfaringsmessig fremkommer

noen ganger opplysninger som nære familiemedlemmer kan forskånes for. Hensikten med å ta opp vitneførselen til diskusjon var å gi tiltalte muligheten til å vurdere dette.

Domstoladministrasjonens "Veiledning for lekdommere" anbefaler ikke at meddommerne uten videre stiller spørsmål. Det var her tale om erfarne meddommere. Det ble ikke lagt begrensninger på deres adgang til å stille spørsmål.

Domspremissene gir, i tilknytning til omkostningsspørsmålet, uttrykk for at forelegget burde vært vedtatt. Subsumsjonsspørsmålet er av akademisk karakter.

Beskyldningene om at tiltalte ikke ble behandlet med tilstrekkelig vennlighet og respekt er ikke underbygget.

Det vises til en presset arbeidssituasjon med fokus på effektivitet. I den aktuelle saken hadde ikke fornærmede krav på bistandsadvokat, noe som tilsier at administrator må påse at fornærmedes interesser også blir ivaretatt. Engasjement i så måte må ikke forveksles med manglende objektivitet.

Meddommer – D – har i hovedsak uttalt følgende:

Dommer B var ikke partisk. Det ble først klart for meddommeren hva administrator mente om saken i samtalen etter rettsmøtet. Det som var av avbrytelser overfor vitner, forsvarer og aktor ble ikke reagert på. Tiltalte fikk forklare seg, og meddommeren fikk et godt inntrykk av hvordan det var på tiltaltes arbeidsplass. Et av tiltaltes vitner har nok oppfattet det som ubehagelig å stå i vitneboksen. Dette på grunn av forhold hun forklarte seg om, ikke spørsmålene dommeren stilte eller måten han gjorde det på. Spørsmålet om hensiktsmessigheten ved å føre tiltaltes samboer som vitne ble oppfattet som omsorg fra dommerens side. Meddommeren stilte ikke spørsmål under saken fordi hun fikk et godt bilde av saken gjennom forklaringene.

Meddommer – C – har i hovedsak uttalt følgende:

Tingrettsdommer B var nøytral i saken. Meddommeren dannet seg på bakgrunn av forklaringer og innlegg et godt grunnlag for beslutning i saken, og hadde ikke behov for å stille spørsmål.

Aktor – politifullmektig E – har i hovedsak uttalt følgende:

B's adferd i forbindelse med og under hovedforhandlingen er ikke i strid med god dommerskikk. Rettens administrator hadde en stram prosessledelse, noe som var nødvendig og fornuftig sett hen til sakens art og det omfang den etter hvert syntes å få. Ikke bare forsvarer, men også aktor fikk merke denne prosessledelsen på den måten at administrator underveis henvendte seg til begge parter med tanke på mulighetene for å frafalle vitner.

Tiltalte ble ikke bedt om å bli stående ved siden av forsvareren under sin forklaring. Imidlertid ble han det, noe han antakelig syntes var ubehagelig. Det ble ikke bedt om at tiltalte skulle få sette seg i vitneboksen under forklaringen, verken fra tiltalte eller forsvarers side.

Henvendelsen fra dommer til forsvarer om tiltaltes samboers forklaring bekrefte. Imidlertid ble den ikke oppfattet som underlig, utidig eller på noen måte som et uttrykk for partiskhet.

Advokat F, som var tilhører i straffesaken fordi han representerer fornærmede overfor arbeidsgiveren, har også uttalt seg. Det presiseres at han ikke hadde noen formalisert rolle, som for eksempel bistandsadvokat eller liknende i straffesaken. Det anses ikke nødvendig for sakens opplysning å referere fra uttalelsen til advokat F, utover at han ikke ser noe grunnlag for å kritisere dommer B.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Imidlertid gjelder det visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan "vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenopptagelse, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Klagen oppfattes i første rekke å gjelde dommerens prosessledelse og at han under den tilkjennega mangel på nøytralitet. Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingsfeil. Advokat A's anførsel om at dommeren nektet tiltalte å gi en sammenhengende forklaring i samsvar med straffeprosessloven § 92, vil kunne prøves ved anke. Det samme vil en generell anførsel om partiskhet. Advokat A har blant annet vist til nektelse av å holde saksforberedende møte, nektelse av oppnevning som forsvarer og uttalelser i domspremissene om at forelegget burde vært vedtatt. Disse anførselene faller utenfor det Tilsynsutvalget har myndighet til å vurdere, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd.

Under henvisning til disse begrensningene i Tilsynsutvalgets myndighet, avvises den del av klagen som gjelder misnøye med den aktuelle rettsavgjørelsen og den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen.

Det fremgår av lovforarbeidene, jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte, at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse..."

Det følger av dette at klagerens anførsler om stadige og helt upassende avbrytelser under hovedforhandlingen kan behandles av utvalget. Det samme gjelder at tiltalte ikke følte at

saken ble behandlet med den objektivitet, upartiskhet, vennlighet og respekt som ligger i kravet til akseptabel dommeradferd.

Dommeren skal administrere retten ”upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt”, jf. domstolloven § 55 annet ledd, og han har ansvaret for at forhandlingene ”foregår med orden og verdighet”, jf. domstolloven § 133 første ledd. Dette innebærer blant annet at dommeren skal behandle de tilstedeværende i rettssalen på en slik måte at de føler seg ivaretatt og respektert under forhandlingene.

Dommeren har samtidig et ansvar for å styre forhandlingene og sørge for straffesakens fulle opplysning. Dommeren har derfor både en rett og en plikt til å avbryte og stille spørsmål til både advokater, parter og vitner. Så lenge en slik prosessledelse gjennomføres med respekt for de tilstedeværende, vil ikke dette utgjøre et brudd på god dommerskikk. Dette gjelder selv om den enkelte kan oppleve dommerens spørsmål som ubehagelige.

Anførselen om stadige og helt upassende avbrytelser overfor klageren under hovedforhandlingen er i liten grad underbygget. Det er nevnt to eksempler på avbrytelser av advokat A i klagen; bemerkninger til innledningsforedraget og inngripen i eksaminasjonen av vitnet som kom med karakteristikk som ”psyko” og psykopat. Tilsynsutvalget finner det ikke godtgjort at disse avbrytelser ble foretatt på en måte som strider mot god dommerskikk.

Slik saken er opplyst, finner heller ikke Tilsynsutvalget det dokumentert at måten tingrettsdommer B for øvrig ledet rettsmøtet på strider mot normene for god dommerskikk.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelsen og prosessledelsen.
2. Det foreligger forøvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.